

Bakgrunnsmateriale til *Arturo Ui* av Bertolt Brecht

Trøndelag Teater, Hovedscenen

Premiere 20. januar 2012

Arturo Ui

Arturo Ui er et stykke som satirisk fremstiller hvordan Hitler kom til makten i Tyskland. Med trusler, smiger og vold klarer Arturo Ui å få økonomisk og politisk makt i byen. Brecht flyttet historien om Hitler, riksdagsbrannen og de lange knivers natt til grønnsaksmarkedet i en middels stor by. Med dette latterliggjørende grepet, sier Brecht at historien om Hitler egentlig ikke er unik, men at det som skjedde kunne skjedd hvor som helst og når som helst, og ikke minst at det kan komme til å skje igjen. Dette stykket er derfor like mye en advarsel som det er en komedie.

Arturo Ui er skrevet i en høyklassisk form, og Brecht låner på sitt sedvanlige vis fra både nye og gamle mestere. Bertolt Brecht var en kløpper til å blande populærkultur og spektakulært drama med politisk propaganda. Dette er noe av det som gjør ham til en av det forrige århundrets mest markante dramatikere og teaterpersonligheter. I en ny oversettelse av Ragnar Olsen får *Arturo Ui* nytt liv gjennom Harry Guttormsens regi og Per Kristian Solbakken spektakulære scenografi.

Handlingsreferat

I *Arturo Ui og hans knirkefrie vei til makten (Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui)* møter vi først den mektige Blomkåltrusten. Blomkåltrusten er foreningen som ønsker seg monopol på grønnsakshandelen i byen. De har sett seg lei av de økonomiske nedgangstidene og vil ha fortgang i blomkålsalget ved hjelp av et lån fra kommunen. Lånet vil de bruke til å bygge en kai. I kommunestyret sitter den ærlige herr Dogsborough, og han vil ikke bevilge dem noe lån, fordi han tviler på om de har gode hensikter. Men Blomkåltrusten gir seg ikke så lett. De klarer å overtale en rederieier ved navn Fleet til å selge rederiet sitt til dem. De selger aksjemajoriteten i rederiet videre til Dogsborough for en billig penge; han får også et landsted i gave. Dette gjør at han ender med å gi dem lånet allikevel. Problemet er at når Dogsborough har gitt Blomkåltrusten et lån til å bygge kai for, har han samtidig gitt seg selv penger fordi han sammen med Blomkåltrusten eier rederiet som kaien er tiltenkt. Med andre ord; korrupsjon.

Samtidig har Arturo Ui, som er en småkriminell type, lenge gått med planer om å ta over makten i byen, men uten å finne den riktige inngangen til det. Når han får farten av at den ærlige Dogsborough er med i en korrupsjonsskandale ser han sitt snitt. Han truer til seg tillit fra Dogsborough og dreper den tidligere rederieieren Fleet og hans kontorist Bowl. Nå finnes ingen vitner lengre. Dogsborough må gå god for Ui foran Blomkåltrusten.

For å bli en bedre taler leier Ui inn en skuespiller som lærer ham retorikk og kroppskontroll. Arturo Ui klarer å overbevise Blomkåltrusten og grønnsakshandlerne i byen om at de trenger beskyttelse. Han vil beskytte dem mot all uroen og mordene bransjen har vært utsatt for (som han og hans menn har stått bak). Blomkåltrusten støtter nå Ui fullt ut. Men grønnsakshandlerne stiller spørsmål. Da begynner et grønnsakslager å brenne og brannen er påtent. En rettsak blir arrangert for å finne den skyldige og tydelig korrumpert dømmer retten en forslått og neddopet innvandrers til 15 års straffarbeid.

Arturo Uis menn forfalsker Dogsboroughs testamente for å sikre fremtiden, men samtidig oppstår det interne stridigheter blant dem. Arturo Ui ønsker å utvide sitt imperium og tar kontakt med Grønnsakstrusten i nabobyen. Den ledes av Betty Dullfeet, men hennes mann Ignatius er skeptisk. Han er konsernsjef for et stort mediehus som retter kritiske blikk mot Arturo Ui og spesielt hans nærmest betrodde Ernesto Roma. Betty vil ikke samarbeide med Arturo Ui hvis Roma er innblandet. Ui dreper derfor sin beste venn Roma i et bakholdsangrep. Selv om Betty nå vil samarbeide klarer ikke mannen hennes å legge vekk sin skarpe penn og dermed må også han bøte med livet. Betty er fra seg av sorg og sinne over Uis misgjerninger. Men til sist blir også hun med ham og veien er dermed banet for Arturo Uis marsj mot resten av verden.

De historiske parallellene: Hitlers knirkefrie vei til makten

Arturo Ui er bygget på Adolf Hitler og de historiske hendelsene rundt ham.

I 1929 ble Tyskland hardt rammet av en økonomisk krise (depresjonen). Den prøyssiske adelsstanden, kalt Junkerne, prøvde på denne tiden å få et lån av staten, men det viste seg å være vanskelig. På begynnelsen av 30 tallet klarte de imidlertid å få president Hindenburg over på sin side og dermed også et lån. Junkerne ga ham et landsted i gave som takk for hjelpen. Adolf Hitler prøver samtidig å få innpass hos Hindenburg, men Hindenburg vil ikke snakke med ham. Men på grunn av det omtalte lånet havner Hindenburg i krise. Og Hitler blir i 1933 allikevel rikskansler fordi han lover å dempe gemyttene rundt skandalen om lånet Junkerne fikk. Det ble nemlig ikke brukt til noe som helst. Hitler har på papiret kommet

til makten på lovlig vis, samtidig som han begynner å ta timer hos en skuespiller for å bedre sine taleevner. I 1933 brenner riksdagen og Hitler beskylder sine fiender for å stå bak.. Retten i Leipzig dømmer en arbeidsløs person til døden for å ha satt på brannen. Hindenburg dør, noe som fører til interne stridigheter i nazipartiet. Flere mener at Ernst Röhm må gå, for at Hitler skal kunne innvadere Østerrike. 30. Juni arresteres flere personer rundt Hitler, i det som blir omtalt som ”de lange knivers natt”. Röhm blir arrestert og gitt en pistol med tilbud om å skyte seg selv. Han avslår og henrettes kort tid senere. Röhm trodde at Hitler ville kvitte seg med Göring, og arrestasjonen av ham var et bakholdsangrep.

Etter press stopper Østerrikes keiser Englebert Dollfuss kritikken han har rettet mot Hitler de siste årene. Dollfuss blir allikevel myrdet på Hitlers kommando. 11. mars 1938 marsjerer Hitler inn i Østerrike. I følge nazistene var 99,7 % av østerrikerne for invasjonen.

Ser man på navnetrekkene til karakterene i *Arturo Ui* og menneskene rundt Arturo kan man også se tydelig se likheter. Ernst Röhm er blitt Ernesto Roma, Göring er blitt Giri og Dollfuss er blitt til Dullfeet. Blomkåltrusten representerer de prøyssiske Junkerne og brannen i grønnsakslageret representerer Riksdagsbrannen.

Tema

Arturo Ui er et stykke som tar for seg hvordan flere små hendelser til sammen kan bli farlige. Brecht viser hvordan det å ikke si i fra og mangel på engasjement, kan få fatale konsekvenser. Ved å bruke historien om Hitler, advarte Brecht mot at det samme kan skje igjen. De samme maktstrukturene kan oppstå rundt karismatiske mennesker og de samme truslene kan brukes for å oppnå makt. Vi ønsker hele tiden å lære av historien, at vi ikke skal gjøre de samme feilene på ny. Setningen ”Det må aldri skje igjen” blir ofte en gjenganger når man snakker om Hitler og andre verdenskrig. Men tragisk nok skjer det igjen, gang på gang. Etnisk rensning, folkemord, korrupsjon, maktmisbruk og ikke minst høyreekstremisme er noe verden har sett mye av siden 2. verdenskrig. I det foregående året har Europa opplevd en økonomisk nedgang og krise som har gitt grobunn for en økende misnøye og desperasjon. Ikke ulikt tredvetallets Tyskland. Flere land i Europa har de siste årene opplevd en fremmarsj av høyre-radikale grupper. Norwegian Defence League er en organisasjon som er kritiske mot muslimer og støtter den såkalte Eurabia-teorien. De har søsterorganisasjoner i flere land. I Ungarn ble det høyrepopulistiske partiet Jobbik landets tredje største parti etter forrige valg. De er ikke islamfientlige, men antisemittiske og antisiganiske (fordommer mot romfolk). Disse ulike organisasjonene har lagt forskjellige grupper for hat, men det de har til felles er ønske om å

hegne om sin egen nasjonalitet og at de bruker en retorikk som minner om krig. Det er ”oss” mot ”dem”. Her hjemme har hendelsene 22. Juli økt fokuset på ikke-organiserte høyreekstremistiske miljøer i Norge og deres påvirkning på den offentlige debatten.

Alle disse hendelsene og organisasjonene er selvfølgelig utenfor den rammen som Brecht skrev i og selv om stykket ikke eksplisitt kommenterer disse hendelsene, er det klart at man i dag ser trekk ved samfunnet vårt det er vanskelig å komme bort i fra når man spiller et stykke om Adolf Hitler.

Form

Brecht mente at et stykke om Hitler måtte skrives i en stor stil. Derfor lot han seg inspirere av Shakespeare når han skrev *Arturo Ui*. Brecht har blant annet skrevet stykket på blankvers, en verseform som Shakespeare ofte benyttet seg av. Blankvers er satt sammen av fem jamber. Dette gjør at språket, påvirkes av metrikken, formen det er skrevet i. Det er en stor utfordring å skrive tekst på blankvers og Brecht mente selv han ikke fikk det helt til. Deler av manuset bryter med rytmen og forholder seg nærmest ikke til metrikk, andre scener er plutselig på rim. Det veksles mellom dialog og monolog, tale til publikum og mer tradisjonelle dialogscener. Brecht skrev *Arturo Ui* på tre uker mens han søkte om visum for å komme til USA. Han ønsket å jobbe i Hollywood og lot seg derfor inspirere av gangsteren Al Capone for å fortelle historien om Adolf Hitler. Det er heller ikke bare Hitler og Al Capone som er mal for *Arturo Ui*. Både Shakespearestykkene *Richard III*, og *Julius Cæsar* er det sitert eksplisitt fra. Ser man nøyerer kan man også få øye på scener som ligner mistenkelig på scener fra Goethes *Faust*, *Romeo og Julie*, *Bibelen* og flere amerikanske gangsterfilmer.

Om Bertolt Brecht

Bertolt Brecht (1898-1956) var en av de mest innflytelsesrike dramatikerne og teaterpersonlighetene i forrige århundre.

Brecht hadde i utgangspunktet ambisjoner om å bli lege, og begynte tidlig å studere medisin. Under første verdenskrig ble han mobilisert som helsearbeider. Erfaringene fra denne tiden gjorde at han utviklet en sterk antimilitaristisk holdning som skulle prege ham og hans arbeid resten av livet. Han hoppet av medisinstudiet og begynte å skrive for og lage teater i stedet. I 1920 begynte han å jobbe som dramaturg ved Kammerspiele i München, og i 1924 flyttet han til Berlin og etablerte samarbeid med Kurt Weill, Piscator og flere andre kjente teaterlegender. Da nasjonalsosialistene kom til makten i Tyskland i 1933 rømte Brecht

fra Tyskland. I nesten ti år (fra 1933-1941) oppholdt han seg i Skandinavia og Finland. Da han endelig fikk sitt amerikanske visum i 1941 dro han til USA og bosatte seg der. I USA etablerte han kontakt med andre kunstnere som også befant seg i politisk eksil. Dette miljøet skulle senere få stor betydning for den videre utviklingen av både amerikansk og europeisk kunst.

Etter krigen slo Brecht seg ned i Øst-Tyskland, der han etablerte sitt eget teaterensemble; *Berliner Ensemble*. I 1954 fikk ensemblet sitt eget hus; *Theater am Schiffenbauerdamm* i sentrum av Berlin. Dette teatret eksisterer fortsatt og regnes som et av Berlins mest interessante og nyskapende. *Arturo Ui* er et stykke som spilles på Berliner Ensemble den dag i dag. Forestillingen hadde premiere i 1994 i regi av Heiner Müller og spilles 6-7 ganger i året for fulle hus. I Tyskland organiseres teatret på en måte som gjør at man spiller en ny forestilling hver kveld. Det gjør at forestillinger kan spilles over flere år.

Bertolt Brecht var like mye regissør og produsent, som han var dramatiker. Hans teater dannet grobunn for en ny spillestil og teatral estetikk som markerte et skarpt brudd med den psykologisk-realistiske stilen som preget europeisk teater før ham.

Brecht brukte konsekvent teatret som virkemiddel for å fremme et politisk budskap. Derfor var også hele hans metode bygget opp rundt spørsmålet om hvordan han best mulig kunne formidle det han ville si om samfunnet fra scenen.

Men aller mest kjent er Brecht for sin episke, dokumentariske spillestil som har fått navnet *verfremdungseffekten*; fremmedgjøringseffekten. Hovedtanken bak *verfremdungseffekten* er at publikum lettere oppfatter det politiske budskapet dersom de ikke er følelsesmessig påvirket av det som foregår på scenen. Derfor forsøkte Brecht aldri å psykologisere karakterene eller gjøre handlingen troverdig. Tvert imot la han inn hyppige illusjonsbrudd i både tekst og regi, for eksempel ved at skuespillerne plutselig avbryter scenen for å synge en sang, eller går ut av rollen for å kommentere det som nettopp har skjedd. Brecht lot også sceneskift foregå for åpen scene. Han gjorde aldri noe forsøk på å skjule at teatret er et stort teknisk maskineri, der det er minst like mange scenearbeidere i sving som det er skuespillere. Slik markerer Brechts teater et radikalt brudd med den psykologiske realismen.

Om *Arturo Ui* på Trøndelag Teater 2012

Som nevnt er *Arturo Ui* et manus satt sammen av forskjellige stiler, historiske referanser og inspirert av stor dramatikk. Stykket har blitt spilt en gang før i Norge, nemlig på Den Nationale Scene i Bergen i 1974. Radioteatret har også laget en versjon tidligere. Til norgespremieren i Bergen var det Inger Hagerup som hadde gjort oversettelsen. Vi så det nødvendig å lage en ny og engasjerte Ragnar Olsen til jobben. Oversettelsesarbeid er i seg selv en vanskelig kunst, men vanskelighetsgraden øker selvsagt når det er snakk om blankvers, rim og sitater. Ragnar Olsen har oversatt og bearbeidet flere stykker på Trøndelag Teater. Blant annet *Spring Awakening* og *Tolvskillingsoperaen*. I våres skrev han manuset til suksessforestillingen *Rock'n Roll Wolf* sammen med Tyra Tønnessen. Olsen vet å benytte seg av dialekter når han oversetter og *Arturo Ui* er oversatt direkte til hver enkelt skuespillers dialekt. Dette er fordi dialektord påvirker blankversene. Det kan faktisk være lettere å skrive blankvers på dialekt enn på bokmål fordi dialektord ofte er kortere (*ikke blir til itj* for eksempel).

Den videre bearbeidelsen av stykket er gjort av regissør Harry Guttormsen i samarbeid med dramaturg Matilde Holdhus. Bearbeidelsen har hovedsakelig gått ut på å tydeliggjøre de kompliserte maktforholdene karakterene i mellom og tilpasse manuset til konseptet. Bearbeidelsesarbeidet har også resultert i at handlingen er flyttet fra Chicago til en ikke-navgitt by, når Arturo Ui utvider sine bedrifter, tar han i originalmanuset kontakt med byen Cicero, som er en naboby til Chicago. Dette representerer Østerrike og er i manuset beskrevet som en "generalprøve" til den store verden. I 2012 versjonen har vi valgt å hoppe over denne generalprøve-delen og beskrive hvordan Arturo Ui går fra å ta over en liten by til å gå ut i den store verden.

Scenografien til *Arturo Ui* er laget i beste brechtianske ånd. Fast scenograf på Trøndelag Teater, Per Kristian Solbakken har valgt et svært åpent konsept hvor teatermaskineriet synliggjøres. Scenografien åpner hovedscenen opp og viser den i sin helhet, tidvis uten inndekning. Hele publikum og salsområdet inkluderes i dette gigantiske teaterrommet som hovedscenen er. Lyset blir en viktig del av et så stort rom, det står Eivin Myhren for, Lars Årdal har komponert ny musikk til stykket og Haldis Olafsdottir har koreografien. Lederen for det store ensemble i det store rommet er Harry Guttormsen. Guttormsen har gitt regissert flere stykker på Trøndelag Teater de siste årene, flere vil nok huske *Om mus og menn* (2009), *Fuglane* (2010) og *Alt er relativt* (2011).

Kilder og videre inspirasjon:

Atkins, Robert: "Und es ist kein Gott Außer Adolf Hitler: The biblical Motifs in Brecht's *Arturo Ui*"

The Modern Language Review col 85 no. 2. 1990

Brecht, Bertolt: *Om tidens teater*

Hitler, Adolf: *Mein Kampf*. HURst and Blanckett LTD: 1942 oversatt av James Murphy

Humble, M.E.: "The stylisation of history in Bertolt Brecht's *Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui*." *Forum*

Mod Lang Stud (1980) XVI(2): 154-171 doi:10.1093/fmls/XVI.2.154

Steen, Rune Berglund: "Det nye, gamle hatet" i *Klassekampen fredag 19. august 2011*

Time, Jon Kåre: "Den onde boken" i *Morgenbladet 18.-24. November 2011*

Willett, John/ Manheim, Ralph: "Introduction" i *Bertolt Brecht Collected plays*. Eyre Methuen. London

www.snl.no/Bertolt_Brecht

http://snl.no/Adolf_Hitler

www.de.wikipedia.org/wiki/Der_aufhaltsame_Aufstieg_des_Arturo_U

www.berliner-ensemble.de

Spørsmål som kan innlede diskusjon:

Kunne noen stoppet Arturo Ui?

Hvem har skyld i at han kommer til makten?

Finner du flere likheter mellom Arturo Ui og Adolf Hitler enn de vi har fortalt om her?

Hvorfor er det viktig å fortelle historien om Hitler igjen og igjen?

Hvilke likheter ser du mellom temaene i *Arturo Ui* og dagens politiske situasjon?

Kan teater brukes politisk? Hvordan?

Klarer du å se om scenen under er skrevet på blankvers?

Utdrag fra stykket:

Dogsboroughs landsted. Dogsborough og datteren hans.

DOGSBOROUGH

Jeg burde kanskje ikke tatt imot
Det godset her. Men at jeg lot dem gi
Meg aksjeposten halvveis som en gave,
Var uangripelig.

UNGE DOGSBOROUGH

Ja, absolutt.

DOGSBOROUGH

Men at jeg aksepterte dette godset
I tro på rederiets lønnsomhet
Samtidig som jeg anbefalte lånet,
Og dermed fremmet egne interesser,
Var galt.

UNGE DOGSBOROUGH

Ja, pappa.

DOGSBOROUGH

Jeg begikk en feil,
Iallfall kan det tolkes slik. Nei, du,
Jeg skulle ikke tatt det godset.

UNGE DOGSBOROUGH

Nei.

DOGSBOROUGH

Vi har gått i en felle, jenta mi.

UNGE DOGSBOROUGH

Ja, pappa.

DOGSBOROUGH

Aksjepakken var et agn
Og lånet er brukt opp – Butcher tok sitt,
Og likedan Mulberry, Clark og Flake.
Dessverre har jeg også tatt min del,
Og det er ikke kjøpt et pund sement!
Et lyspunkt er at handelen med Fleet,
På hans anmodning, er holdt hemmelig,
Så ingen vet om min forbindelse
Med rederiet

INSPSIENTEN (*calling*)

Det er telefon
Til deg fra Butcher.

DOGSBOROUGH

Du kan ta den, du.
(*Unges Dogsborough går ut. I det fjerne høres
kirkeklokker.*)

DOGSBOROUGH

Hm. Kirkeklokker kimer fredelig.
Om menneskene ikke var så onde...
Hva er det Butcher vil meg på en søndag?
Nei, dette godset...

UNGE DOGSBOROUGH (*tilbake*)

Pappa, Butcher sier
At bystyret i går kveld bestemte
Å granske Blomkåltrusten og prosjektet
Med kaianlegget! Pappa, er du syk?

DOGSBOROUGH

Få astmasprayen.

UNGE DOGSBOROUGH

Her.

DOGSBOROUGH

Og hva gjør Butcher?

UNGE DOGSBOROUGH

Han kommer.

DOGSBOROUGH

Hit? Jeg tar ikke imot ham.
Jeg føler meg litt dårlig. Det er hjertet.

(han reiser seg. Med tyngde)

I seksti år har stien min vært ren,
Og byen vet det. Jeg kan ikke kobles
Til noe skittent spill i Blomkåltrusten.

UNGE DOGSBOROUGH

Nei, pappa. Er du bedre?

INSPISIENTEN

En herr Ui

Står uti foyeren.

DOGSBOROUGH

Gangsteren?

DOGSBOROUGH

Hva foregår her? Kast ham ut for faen!

(Arturo Ui og Ernesto Roma kommer inn fra salen)

UI

Herr Dogsborough.

DOGSBOROUGH

Ut!

ROMA

Så, så, bare rolig!

Du må itj vær' så brå! Det e jo søndag.

DOGSBOROUGH

Ut, sier jeg!

UNGE DOGSBOROUGH

Ut, sier pappa!

ROMA

Si han

Det en gang te, så har vi hørt det før.

UI

Herr Dogsborough.

DOGSBOROUGH

Hent politi! POLITI!

ROMA

Det best om du blir her,

I gangen står det kanskje et par kara

Som kunne misforstå dæ.

DOGSBOROUGH

Jasså. Vold.

ROMA

Å nei, itj vold, min venn. Bare litt påtrøkk.

Stille

UI

Herr Dogsborough. Æ vet at du itj kjenn' mæ

Unntatt fra rykta, kanskje, det e verre.

Dogsborough, æ blir alltid misforstått.

Du ser en mann som svertes av misunnels'.

Æ kom te byen, arbeidsløs og fattig,

Og bygd' mæ opp en karriere her

Som itj har vært helt uten resultata.

Den gangen hadd æ bare med mæ sju

Fryktløse unge fattigguta, som

I likhet med mæ sjøl va fast bestemt på

Å skjære kjøttet sitt fra kver ei ku

Vårherre skjenka oss. No har æ tredve,

Og flere ska vi bli. Du spør vel no:

Ka vil han Ui mæ? Æ vil itj mye.

Æ vil kun én ting: ikke å vær' miskjent!

Æ vil itj nevnes som en lykkejeger,

En eventyrer, eller ka det e.

(kremter)

Og aller minst vil æ at politiet,

Som æ sett pris på, ska ta feil av mæ.

Så derfor står æ her, d'e for å be dæ

- Og det e itj så ofte at æ ber -

At du legg inn et godord hvis det trengs

Hos pol'ti.

DOGSBOROUGH *(vantro)*

At jeg skal gå god for deg?

UI

Hvis det skull' bli nødvendig. Herre avheng
av kor godt vi kan komme overens
Med grønnsakshandleran.

DOGSBOROUGH

Og hva har du
Med grønnsakhandelen å gjøre?

UI

Vel,
No kjem æ te det der. Æ har bestemt mæ
For å beskytte dem. Mot overgrep.
Med makt om det sku trengs. Det blir nok te at
Den som itj vil betal, får legge ned!
D'e mulig at de svakast' går te grunne.
Det e naturens lov! Kort sagt, d'e sånn
At Blomkåltrusten treng mæ.

DOGSBOROUGH

Hva har jeg
Med Blomkåltrustens ve og vel å gjøre?
Jeg tror at du har kommet til feil sted
Med denne merkelige planen din.

UI

Det tar vi seinar. Vet du ka dokk treng?
Dokk treng nån knyttneva i Blomkåltrusten!
En gjeng på tredve resolute kara
Med mæ som fører!

DOGSBOROUGH

Jeg kan ikke vite

Om Trusten vil erstatte skrivemaskiner
Med skytevåpen. Men jeg er jo ikke
Med i den trusten selv.

UI

Vel, svaret e
At makta e hos den som kan betale.
Og lønningsposen våres ligg hos dokk.
Hvis du itj berge mæ, e æ fortapt.
Det e din plikt, som menneske, å hjelp' mæ
Mot fiendan mine, og æ si beint ut,
Mot vennan mine og! Det e mitt livsverk
Som står på spill! Æ ber dæ, vær human!

DOGSBOROUGH

Nå skal jeg si deg hvor human jeg er:
Jeg ringer politiet.

UI

Politi?

DOGSBOROUGH

Ja, politiet.

UI

Du vil altså nekte
Å hjelp' mæ som et medmenneske? Vel!
(brøler) Da krev' æ at du gjør det som forbryter!
Æ kan avsløre dæ! Æ har bevisan!
Du e innblanda i den kai-skandalen
Som no kjem opp! Du e Fleets Rederi!
Æ advar' dæ! Itj driv mæ alt for langt!
No har dem vedtatt granskning!

DOGSBOROUGH (*svært blek*)

Den vil aldri

Bli gjennomført! Min venn...

UI

Du har itj venna!

Du hadd' dem nok i går, no har du ingen,

I mårra har du bare fienda. Ingen

Kan berg' dæ, bare æ, Arturo Ui!

Æ! Ich! Ich!

DOGSBOROUGH

Den granskningen

Vil ikke komme. Ingen tar den på seg.

Håret mitt er hvitt...

UI

Men unntatt håret

E itjno på dæ kvitt. Nei, Dogsborough,

(*prøver å ta handa hans*)

Vær no fornuftig! La mæ berge dæ!

Ett ord fra dæ, og æ slår den i hjel

Som prøv' å krumm' et hår på hodet ditt!

Dogsborough, hjelp mæ, denne ene gangen!

Æ ber dæ, en gang bare, ellers kan

Æ aldri møte gutan mine mer,

Hvis vi itj kjem te enighet!

(*han gråter*)

DOGSBOROUGH

Nei, aldri!

Før jeg innlater meg med en som deg

Så går jeg heller gladelig til grunne!

UI

Da e det ute med mæ. Æ e førti,
og enda e æ ingenting - et null!
Hjelp mæ!

DOGSBOROUGH

Nei, aldri!

UI

Æ advare dæ!

Æ ska nok knuse dæ!

DOGSBOROUGH

Så lenge det

Er liv i meg, så skal du aldri, aldri
Få komme inn på grønnsakmarkedet!

UI (*med verdighet*)

Ja vel, herr Dogsborough, no e æ førti,
Og du e åtti, altså, med Guds hjelp,
Vil æ nok overleve dæ! Æ vet
At æ kjem inn i grønnsakbransjen!

DOGSBOROUGH

Aldri!

UI

Roma, vi går.

